

Belastingdienst

Inkomstenbelasting

Vragen en antwoorden over overgangsrecht
kapitaalverzekeringen eigen woning (KEW),
spaarrekeningen eigen woning (SEW)
en beleggingsrechten eigen woning (BEW)

Oktober 2016

Inhoud

A	Inleiding	3
	Gebruikte begrippen en afkortingen.....	3
B	Overgangsrecht algemeen	4
B1	‘Gegarandeerd kapitaal’.....	4
B2	Contractuele verhogingen van premie en inleg.....	4
B3	Verhogingen op grond van ‘normale en gebruikelijke optieclausules’.....	4
B4	Tijdstip van opnemng van verhogingclausules.....	4
B5	Wijziging van premie of inleg bij een KEW of SEW met een beoogd vast eindkapitaal bij leven maar zonder premie-monitor.....	5
B6	Afzonderlijke toets van de uitkering bij leven en ten gevolge van overlijden.....	5
B7	Afkoop van een kapitaalverzekering box 3 of een KEW en een (on)herroepelijk begunstigde.....	6
C	Overgangsrecht en omzettingen	7
C1	Omzettingen van een KEW met een gegarandeerd kapitaal in een SEW of een BEW.....	7
C2	Omzetting van een KEW met een niet-gegarandeerd kapitaal in een SEW of een BEW.....	7
C3	Diverse situaties van omzetting van een KEW in een SEW.....	7
C4	Bandbreedte-eis bij omzetting van een KEW in een SEW.....	8
C5	Omzetting van een ‘hybride’ kapitaalverzekering box 3 of een ‘hybride’ KEW.....	8
C6	Omzetting van een ‘hybride’ kapitaalverzekering box 3 of een ‘hybride’ KEW met keuze voor 100% hypotheekrendement.....	9
C7	Omzetting van een kapitaalverzekering box 3 of een KEW met een gering verzekerd kapitaal bij leven en winstdelingen.....	9
D	Tijdklemmen	10
D1	Werkingsfeer van de goedkeuring bij voortijdige afkoop bij echtscheiding.....	10
D2	Werkingsfeer van de goedkeuring bij voortijdige afkoop bij schuld na verkoop van de eigen woning.....	10
E	Overgangsrecht en verhuizing (‘verhuisregeling’)	11
E1	Fictieve overgang van een KEW, een SEW of een BEW bij verkoop woning en tijdelijke huur.....	11
E2	Geen aangifte overgang van een KEW, een SEW of een KEW naar box3 gevolgd door aankoop nieuwe woning.....	11
E3	Twee verhuisregelingen voor een KEW, een SEW en een BEW voor verschillende perioden.....	11
E4	Geen overgangsregeling voor de verhuisregeling.....	12
F	Overgangsrecht bij aangaan en beëindiging van fiscaal partnerschap	13
F1	Vervreemding van een KEW, een SEW en een BEW bij het aangaan en beëindigen van een fiscaal partnerschap met ingang van 2013.....	13
F2	Gevolgen van de vervreemding; gehele of gedeeltelijke omzetting.....	13
F3	Voorwaarden voor behoud overgangsrecht bij vervreemding en omzetting.....	14
F4	Bestaand beleid voor het aangaan en het beëindigen van fiscaal partnerschap geldt ook vanaf 2013.....	14
G	SEW en BEW	15
G1	SEW met twee rekeninghouders.....	15
G2	Verhuisregeling van toepassing op de SEW en BEW.....	15
G3	Clausule voor vormgeving SEW.....	15
G4	Hoogte vrijstelling bij continuering rekening van overleden partner.....	15
G5	Deblokkeren en benutten vrijstelling eigen rekening bij overlijden partner.....	16
G6	Rendement SEW gelijk aan percentage hypotheekrente.....	16

A Inleiding

Dit document bevat vragen en antwoorden over de kapitaalverzekering eigen woning (KEW), de spaarrekening eigen woning (SEW), het beleggingsrecht eigen woning (BEW) en vóór 2001 bestaande kapitaalverzekeringen in box 3 waarop nog het regime van de Wet IB 1964 van toepassing is (hierna: kapitaalverzekeringen box 3). Deze vragen zien op het overgangsrecht met betrekking tot de KEW, SEW en BEW als bedoeld in artikel 10bis.2 tot en met 10bis.8 van de Wet IB 2001 en op het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen. Ten opzichte van de versie van juni 2014 is een aantal vragen en antwoorden toegevoegd in B5 en B7, C3 t/m C7, D1 en D2 en E1 t/m 4. In G1 t/m G6 zijn de al eerder verschenen vragen en antwoorden over de SEW en BEW opgenomen.

Gebruikte begrippen en afkortingen

KEW	kapitaalverzekering eigen woning
SEW	spaarrekening eigen woning
BEW	beleggingsrecht eigen woning
WET IB 2001	Wet inkomstenbelasting 2001
WET IB 1964	Wet op de inkomstenbelasting 1964
Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen	besluit van 6 december 2014, BLKB 2014/1763M, Inkomstenbelasting. Kapitaalverzekering eigen woning, spaarrekening eigen woning, beleggingsrecht eigen woning en vóór 2001 bestaande kapitaalverzekeringen in box 3
Compensatiebesluit beleggingsverzekeringen	besluit van 20 december 2011, nr. BLKB 2011/1954M. Inkomstenbelasting. Collectieve compensatieregelingen voor beleggingsverzekeringen

B Overgangsrecht algemeen

B1 ‘Gegarandeerd kapitaal’

Met de term gegarandeerd kapitaal wordt bedoeld het kapitaal dat door de aanbieder gegarandeerd zal worden betaald indien de overeengekomen premie of inleg gedurende de gehele looptijd volgens schema wordt voldaan. Het begrip omvat hiermee mede de term ‘verzekerd kapitaal’ zoals dat is gebruikt in eerdere overgangsregimes voor kapitaalverzekeringen. Het gebruik van contractuele, automatische wijzigingen van premie of inleg als gevolg van wijzigingen van de rentestand, staat niet in de weg aan de vaststelling dat sprake is van een gegarandeerd kapitaal.

Als sprake is van een gegarandeerd kapitaal, blijft het overgangsrecht van Hoofdstuk 10bis van de Wet IB 2001, als hoofdregel van toepassing indien dat kapitaal na 31 december 2012 niet wordt verhoogd. Als er geen sprake is van een dergelijk gegarandeerd kapitaal, blijft het overgangsrecht als hoofdregel van toepassing indien het contractueel overeengekomen bedrag van de premie (KEW) respectievelijk het bedrag van de inleg (SEW en BEW) na 31 december 2012 niet is verhoogd en de premiebetalende periode of de looptijd niet is verlengd.

B2 Contractuele verhogingen van premie en inleg

Van een verhoging van premie (KEW) of inleg (SEW of BEW) die het overgangsregime verloren doet gaan, is geen sprake als de verhoging rechtstreeks voortvloeit uit de overeenkomst. Deze systematiek geldt ook bij eerdere overgangsregimes voor kapitaalverzekeringen. Van een dergelijke ‘toegestane’ verhoging is bij voorbeeld sprake als op grond van een bepaling in de overeenkomst ‘automatisch’ verhoging plaatsvindt van de te betalen premie of inleg omdat op grond van een in de overeenkomst vastgelegde berekeningssystematiek het beoogde doelkapitaal naar verwachting niet zal worden bereikt. Ook is sprake van een toegestane verhoging als die verhoging ‘automatisch’ plaatsvindt in verband met een wijziging van de rentestand. Deze systematiek doet zich meestal voor bij spaarhypotheken.

B3 Verhogingen op grond van ‘normale en gebruikelijke optieclausules’

Een verhoging van premie (KEW) of inleg (SEW of BEW) na 31 december 2012 leidt niet tot verlies van het overgangsregime als de verhoging voortvloeit uit een bepaling in de overeenkomst zoals die luidde op 31 december 2012. Het moet dan gaan om een normale en gebruikelijke optieclausule. Deze systematiek geldt ook bij eerdere overgangsregimes voor kapitaalverzekeringen. Samengevat gaat het bij deze optieclausules om een eenzijdig – zonder dat de verzekeraar of andere aanbieder voorwaarden kan stellen – door de verzekeringnemer of rekeninghouder uit te oefenen recht om premie of inleg te mogen verhogen ten opzichte van de eerder overeengekomen hoogte van premies of inleg. Het recht tot verhoging kan in de overeenkomst begrensd zijn dan wel ongelimiteerd zijn. Als normale en gebruikelijke optieclausule geldt in dit verband ook de situatie waarin de klant de hoogte van de premie of inleg volledig zelf kan bepalen, al dan niet boven een bepaald minimumbedrag.

Uiteraard moeten bij de verhogingen de relevante fiscale begrenzingsen (o.m. bandbreedte) in aanmerking worden genomen.

B4 Tijdstip van opnemning van verhogingclausules

In onderdeel B2 en B3 zijn de toegestane verhogingen van premie en inleg behandeld op grond van contractuele bepalingen (hierna: bepalingen) en normale en gebruikelijke optieclausules (hierna: optieclausules). Voor de toepassing van het overgangsrecht moeten die bepalingen en optieclausules op de volgende tijdstippen onderdeel uitmaken van de overeenkomst om het overgangsrecht niet te verliezen op het (latere) moment dat de bepaling in werking treedt of de optie wordt uitgeoefend:

- a Als sprake is van een situatie waarop de in onderdeel B1 beschreven hoofdregel van toepassing is, moesten de bepalingen en optieclausules uiterlijk op 31 december 2012 deel uitmaken van de overeenkomst;
- b In de gevallen waarin een KEW, SEW en BEW tot 1 april 2013 mocht worden aangegaan, verhoogd of verlengd, geldt dat uiterlijk tot die datum daarbij ook bepalingen en optieclausules in de overeenkomst konden worden overeengekomen. Overigens geldt hierbij dat de bepalingen en optieclausules niet mogen leiden tot een hoger gegarandeerd kapitaal of doelvermogen dan het bedrag van de eigenwoningschuld op 31 december 2012;
- c In de gevallen waarin op grond van andere specifieke bepalingen van het overgangsrecht een KEW, SEW of BEW nog na 31 december 2012 doch vóór 1 januari 2014 kon worden aangegaan, verhoogd of verlengd, geldt het volgende. De bepalingen en optieclausules in de overeenkomst konden uiterlijk worden opgenomen tot het voor die gevallen relevante tijdstip van aangaan, verhogen of verlengen.

Zie voor deze gevallen artikel 10bis.2, tweede lid, van de Wet IB 2001.

B5 Wijziging van premie of inleg bij een KEW of SEW met een beoogd vast eindkapitaal bij leven maar zonder premiemonitor

Er zijn KEW's afgesloten waarbij geen vast – 'gegarandeerd' – eindkapitaal bij in leven zijn op een bepaalde datum is verzekerd, maar waarbij dat wel is beoogd, en waarbij geen premiemonitor is opgenomen (zie onderdeel C6 voor de werking daarvan). De noodzaak daartoe ontbrak omdat voor een KEW tot en met het jaar 2012 geen overgangsregime gold, zodat verhoging van de premie bij daling van het rendement op verzoek van verzekeringnemer fiscaal altijd mogelijk was en altijd werd gehonoreerd door de verzekeraar. Fiscaal gezien zal hierbij juist door het ontbreken van de premiemonitor in veel gevallen geen sprake zijn van een gegarandeerd kapitaal bij leven zodat de premies de maatstaf vormen voor de toepassing van het met ingang van 2013 ingevoerde overgangsregime voor de KEW. Hoe kan worden voorkomen dat het overgangsregime verloren gaat als bij rentedaling de premies moeten worden verhoogd om het beoogde vaste eindkapitaal te realiseren?

Bij deze KEW's was tot en met 2012 materieel sprake van een premiemonitor omdat de premies bij rentewijziging altijd werden aangepast op verzoek van de verzekeringnemer en sprake was van een beoogd vast eindkapitaal bij leven om de eigenwoningschuld af te lossen. Redelijke wetstoepassing brengt mee dat voor deze KEW's desgewenst voorafgaande aan een rentewijziging alsnog formeel de premiemonitor kan worden opgenomen in de polis. Verhoging van de premies in de toekomst op grond van deze clause in geval van rentedalingen leidt dan niet tot het verlies van de eerbiedigende werking van het overgangsregime. Hierbij geldt dat de premies wel moeten voldoen aan de bandbreedte-eis.

In gevallen waarin in de jaren 2013, 2014 en 2015 noodzakelijke premieverhogingen achterwege zijn gebleven vanwege het ontbreken van een premiemonitor, kunnen de niet-betaalde premie- of ingelegde bedragen alsnog worden voldaan nadat de premiemonitor alsnog is geplaatst. Per verstreken verzekeringsjaar moet dan wel zijn voldaan aan de bandbreedte-eis.

In voorkomende gevallen geldt vorenstaande ook voor een SEW.

B6 Afzonderlijke toets van de uitkering bij leven en ten gevolge van overlijden

Voor kapitaalverzekeringen die bestonden op 14 september 1999 geldt als voorwaarde voor behoud van eerbiedigende werking en voor de bijzondere waardeverrijstelling van Hoofdstuk 2, artikel 1, onderdeel AN, van de Invoeringswet Wet IB 2001 dat voor de beoordeling of de verzekerde rechten zijn verhoogd, de leven- en de overlijdenscomponent afzonderlijk moeten worden gezien. De verzekerde uitkering c.q. de te betalen premie voor de leven- of de overlijdenscomponent mogen dus wel worden verlaagd als die verlaging niet leidt tot een verhoging van een andere component. Voor de beoordeling of met betrekking tot een KEW is voldaan aan de voorwaarden voor toepassing van het overgangsrecht, moeten de leven- en de overlijdenscomponent ook in beginsel afzonderlijk worden gezien overeenkomstig de voorgaande overgangsregimes voor kapitaalverzekeringen. Dit houdt in dat het verzekerde kapitaal c.q. de te betalen premie voor de verzekerde uitkering bij leven afzonderlijk van het verzekerde kapitaal c.q. de te betalen premie voor de verzekerde uitkering ten gevolge van overlijden, moeten worden getoetst. Zie voor de omzetting van een KEW in een SEW of BEW echter onderdeel C3.

Als uitzondering hierop gelden de goedkeuringen die zijn opgenomen in paragraaf 7.5 van het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen en in paragraaf 6 van het Compensatiebesluit beleggingsverzekeringen. Als die goedkeuringen van toepassing zijn mag onder voorwaarden worden uitgegaan van de totaalpremie, dat wil zeggen van de premie voor leven en overlijden gezamenlijk. Dit betekent dat bij gelijkblijvende totaalpremie de premie voor overlijden omlaag kan en daarmee de premie voor het levendeel omhoog. Er moet daarbij wel een normale en gebruikelijke dekking bij overlijden overblijven. Dit is bijvoorbeeld een overlijdensdekking van 90% of 110% van de opgebouwde waarde in de verzekering. Bij de omzetting van een unit-linkedverzekering in een gemengde euroverzekering is dit bijvoorbeeld een overlijdensdekking waarbij bij overlijden hetzelfde bedrag als bij in leven zijn of de restitutie van de betaalde of de in totaal te betalen premie wordt verzekerd. Het is niet mogelijk de overlijdensrisicoverzekering geheel te laten vervallen.

B7 Afkoop van een kapitaalverzekering box 3 of een KEW en een (on)herroepelijk begunstigde

In welke situatie wordt een afkoopsom van een kapitaalverzekering box 3 of van een KEW niet belast bij de verzekeringnemer maar bij een onherroepelijk begunstigde?

Bij afkoop van een kapitaalverzekering box 3 of van een KEW wordt de afkoopsom in aanmerking genomen bij de verzekeringnemer. Als echter vóór het tijdstip van de afkoop een andere persoon dan de verzekeringnemer al onherroepelijk begunstigde (deze heeft de begunstiging dan aanvaard) van de kapitaalverzekering box 3 of van de KEW was, wordt de afkoopsom fiscaal bij die andere persoon in aanmerking genomen. Het is hierbij niet van belang aan wie de afkoopsom feitelijk wordt betaald. In een dergelijk geval kan afkoop overigens uitsluitend plaatsvinden indien verzekeringnemer en onherroepelijk begunstigde gezamenlijk instemmen met de afkoop.

C Overgangsrecht en omzettingen

C1 Omzettingen van een KEW met een gegarandeerd kapitaal in een SEW of een BEW

Als een KEW met een gegarandeerd kapitaal dat wordt uitgekeerd bij in leven zijn op een bepaalde datum, wordt omgezet in een andere productvorm met een gegarandeerd kapitaal moet worden uitgegaan van het gegarandeerde kapitaal bij leven van de oorspronkelijke KEW. Bij de omzetting in een SEW met een gegarandeerd kapitaal blijft het overgangsrecht dus behouden als het gegarandeerde kapitaal voor de SEW niet hoger is dan het gegarandeerde kapitaal voor de KEW die werd omgezet.

Als een KEW met gegarandeerd kapitaal wordt omgezet in een andere productvorm zonder gegarandeerd kapitaal, moet worden uitgegaan van de premie voor de KEW en van de premie of inleg voor de nieuwe productvorm. Zie hierna voor dergelijke omzettingen.

C2 Omzetting van een KEW met een niet-gegarandeerd kapitaal in een SEW of een BEW

Als een KEW met een niet-gegarandeerd kapitaal bij in leven zijn op een bepaalde datum wordt omgezet in een andere productvorm, moet steeds worden uitgegaan van het contractueel overeengekomen bedrag van de premies van de oorspronkelijke KEW. Daarbij maakt het niet uit of de KEW wordt omgezet in een product met een gegarandeerd of een niet-gegarandeerd kapitaal. In beginsel moet daarbij worden uitgegaan van de premie voor de leven- en overlijdensdekking afzonderlijk (zie onderdeel B6) maar bij de omzetting in een SEW of BEW – al dan niet met een gegarandeerd kapitaal – geldt het volgende. Het overgangsrecht blijft behouden als de inleg voor de SEW of BEW niet hoger is dan de totaalpremie – voor de leven- en overlijdensdekking tezamen – voor de KEW die wordt omgezet. Niet alleen komt dit de eenvoud ten goede, maar bovendien kan bij dit soort omzettingen een SEW of BEW materieel worden beschouwd als een gemengde verzekering die de opgebouwde waarde uitkeert bij leven en bij overlijden, zij het zonder enige risicofactor.

Als de omzetting op deze wijze heeft plaatsgevonden in een SEW met een gegarandeerd kapitaal, vormt de hoogte van het gegarandeerde kapitaal na die omzetting voor de toekomst de maatstaf voor de beoordeling of het overgangsrecht behouden blijft. Dit betekent dat het gegarandeerde kapitaal na de omzetting niet mag worden verhoogd en de looptijd niet verlengd. Dit is anders als de verhoging voortvloeit uit een contractuele verhoging (zie onderdeel B2) dan wel uit een normale en gebruikelijke optieclausule (zie onderdeel B3).

Het is bij de omzetting van een KEW in een SEW of BEW niet verplicht om naast de SEW of BEW nog een losse overlijdensrisicoverzekering af te sluiten. Als er wel een losse overlijdensrisicoverzekering is gesloten, heeft deze fiscaal geen verband met de SEW of BEW. De premie voor een dergelijke losse overlijdensrisicoverzekering telt dan ook in de toekomst niet mee voor de toets of het overgangsrecht behouden blijft. Deze overlijdensrisicoverzekering valt niet onder het overgangsrecht en behoort daarom tot box 3.

C3 Diverse situaties van omzetting van een KEW in een SEW

In paragraaf 5.4 van het Verzamelbesluit Kapitaalverzekeringen is aangegeven dat voor de bandbreedte-eis en voor het behoud van het overgangsrecht de totaalpremie van de KEW wordt vergeleken met de inleg op de SEW. Wat wordt daar bedoeld met de totaalpremie en met de KEW?

In dit verband wordt onder de totaalpremie verstaan de premie voor de uitkering bij leven tezamen met de premie voor de uitkering ten gevolge van overlijden. Met de KEW wordt in paragraaf 5.4 de verzekering bedoeld waarbij er sprake is van één begunstigde bij leven, al dan niet in combinatie met een verzekerde uitkering bij overlijden (paragraaf 3.1.2 van het Verzamelbesluit Kapitaalverzekeringen). Deze KEW kan worden omgezet in een SEW voor één rekeninghouder, waarbij de inleg op de SEW wordt vergeleken met de totaalpremie van die KEW. Dit geldt ook als de uitkering bij leven van de KEW afhankelijk is van het leven van een andere persoon dan die voor de uitkering ten gevolge van overlijden. Ook is deze systematiek van toepassing als de uitkering bij leven toekomt aan één persoon, maar afhankelijk is van het in leven zijn van twee personen.

Ter voorkoming van misverstand, als er twee begunstigden bij leven zijn – al dan niet in combinatie met een of meer uitkeringen ten gevolge van overlijden – is er in fiscale zin sprake van twee KEW's. Omzetting hiervan kan uitsluitend plaatsvinden naar een SEW met twee rekeninghouders of naar twee losse SEW's.

C4 Bandbreedte-eis bij omzetting van een KEW in een SEW

Brengt de tekst van paragraaf 5.4 van het Verzamelbesluit Kapitaalverzekeringen mee dat bij omzetting van een KEW in een SEW feitelijk de laagste totaalpremie van de KEW gaat gelden als de laagste inleg op de SEW?

Na de omzetting zal de laagste inleg op jaarbasis van de SEW niet lager kunnen zijn dan de laagste totaalpremie van de KEW op jaarbasis die mogelijk is om te voldoen aan de bandbreedte-eis. Dit betekent dat als bij de KEW de bandbreedte van 1 : 10 door premiebetalingen is benut, exact die bandbreedte de maatstaf vormt voor de inleg op de SEW. Dus met inbegrip van de hoogste premie op jaarbasis. Als de bandbreedte van 1 : 10 bij de KEW niet volledig is benut en de totaalpremie voor de KEW op jaarbasis lager had kunnen zijn, geldt dit ook voor de inleg op jaarbasis voor de SEW. Met andere woorden, de voor de KEW relevante bandbreedte in bedragen gaat over op de SEW.

Als een KEW wordt omgezet waarop de goedkeuring inzake de overschrijding van de bandbreedte-eis van paragraaf 3.1.1 van het Verzamelbesluit Kapitaalverzekeringen van toepassing is, moet voor de SEW worden uitgegaan van de oorspronkelijke bandbreedte van 1 : 10 van de KEW. Er is immers door de goedkeuring niet een nieuwe bandbreedte van 1 : 11 ontstaan.

C5 Omzetting van een ‘hybride’ kapitaalverzekering box 3 of een ‘hybride’ KEW

Welke maatstaf moet voor het behoud van de eerbiedigende werking worden gebruikt bij de omzetting van een zogenoemde ‘hybride’ kapitaalverzekering box 3 en van een ‘hybride’ KEW?

Bij een hybride kapitaalverzekering kan de verzekeringnemer kiezen waarin de premies worden belegd en tot welk bedrag. Bij voorbeeld voor 50% in aandelen en voor 50% met een rentevergoeding die qua percentage gelijk is aan het te betalen hypotheekrentepercentage. Tussentijds kan de verzekeringnemer vaak switchen in de beleggingsvormen en -percentages. Voor de beoordeling van de fiscale maatstaf is de inrichting van de kapitaalverzekering op het tijdstip van de beoogde omzetting relevant.

In het algemeen zal bij deze hybride kapitaalverzekeringen geen sprake zijn van een gegarandeerd kapitaal bij leven zijn op een bepaalde datum. Dit brengt mee dat bij de omzetting daarvan de in totaal overeengekomen en betaalde premies de maatstaf vormen voor de beoordeling of het overgangsregime behouden blijft. Als er gedeeltelijk toch sprake is van een gegarandeerd kapitaal bij leven, is het niet noodzakelijk dat gedeeltelijk van het gegarandeerde kapitaal en voor het overige van de betreffende premies wordt uitgegaan als maatstaf voor de eerbiedigende werking.

Sinds 1 april 2013 is het overigens niet meer mogelijk om een kapitaalverzekering box 3 om te zetten in een KEW (of SEW of BEW).

C6 Omzetting van een ‘hybride’ kapitaalverzekering box 3 of een ‘hybride’ KEW met keuze voor 100% hypotheekrendement

In een aantal gevallen is bij een ‘hybride’ kapitaalverzekering box 3 of een ‘hybride’ KEW door de verzekeringnemer ervoor gekozen om de premies voor 100% te beleggen met een rendementspercentage dat is gekoppeld aan het te betalen hypotheekrentepercentage. Op basis daarvan is dan bij gelijkblijvende rente een bepaald eindkapitaal bij in leven zijn op een bepaalde datum te berekenen. Is hierbij sprake van een gegarandeerd kapitaal dat de maatstaf vormt voor behoud van de eerbiedigende werking bij omzettingen?

In deze situatie zal op grond van de productvoorwaarden meestal geen sprake zijn van een gegarandeerd kapitaal bij leven als bedoeld voor de toepassing van de overgangsregimes. De verzekeringnemer heeft enerzijds namelijk de mogelijkheid tussentijds te switchen naar een andere beleggingsvorm. Daarnaast ontbreekt bij deze hybride kapitaalverzekeringen meestal een zogenoemde ‘premiemonitor’ zoals die gebruikelijk is bij de zogenoemde spaarhypotheken. Een premiemonitor houdt de clause in dat de premie automatisch wordt bijgesteld zodra het rendementspercentage – dus het hypotheekrentepercentage – wijzigt. Het ontbreken van die clause brengt feitelijk mee dat er geen sprake is van een vaststaand – ‘gegarandeerd’ – eindkapitaal bij leven. Daardoor vormen bij omzetting van een hybride kapitaalverzekering in box 3 of een KEW als bedoeld in deze situatie, de premies de maatstaf voor de beoordeling of het overgangsregime behouden blijft.

Sinds 1 april 2013 is het overigens niet meer mogelijk om een kapitaalverzekering box 3 om te zetten in een KEW (of SEW en BEW).

C7 Omzetting van een kapitaalverzekering box 3 of een KEW met een gering verzekerd kapitaal bij leven en winstdelingen

In het verleden zijn er kapitaalverzekeringen box 3 en KEW’s afgesloten waarbij sprake is van een in verhouding tot de geldlening ten behoeve van de eigen woning laag verzekerd kapitaal bij in leven zijn op een bepaalde datum. Het hogere beoogde eindkapitaal waarmee de hypothecaire schuld volledig moet worden afgelost, wordt gerealiseerd door zogenoemde winstbijschrijvingen op de verzekering. Deze kapitaalverzekeringen lopen nu nog, al dan niet omgezet tot KEW.

Voor een dergelijke kapitaalverzekering in box 3 en voor een KEW ontstaan problemen bij omzetting naar een andere vorm, bij voorbeeld in een SEW of in een kapitaalverzekering of een KEW met een gegarandeerd kapitaal bij leven zonder dat daarbij sprake is van winstdelingen. Puur formeel zou het lage verzekerd kapitaal van deze kapitaalverzekering of KEW de maatstaf zijn voor de beoordeling of een overgangsregime behouden blijft. Dezelfde lage maatstaf zou aan de orde zijn bij verzekeringen op beleggingsbasis – zoals unit linked-verzekeringen – waarbij een minimum kapitaal bij leven in euro’s is verzekerd op einddatum. Deze lage maatstaf zou ook gelden voor een nieuwe vorm met gegarandeerd kapitaal bij leven waarin wordt omgezet. Het gevolg is dat de hypothecaire schuld voor een groot gedeelte niet meer met de kapitaalsuitkering kan worden afgelost. Ook zullen de premies voor de nieuwe vorm in sommige gevallen zo laag moeten worden gesteld dat de voor vrijstelling vereiste bandbreedte van de premies wordt overschreden. Hoe kan hiermee in de praktijk worden omgegaan?

Deze kapitaalverzekeringen en KEW’s hebben een vormgeving om aan het eind van de looptijd te komen tot geheel of nagenoeg geheel volledige aflossing van de hypothecaire schuld. Meer recent hanteren verzekeraars vormgevingen die tot meer zekerheid voor de verzekeringnemer leiden omdat sprake is van een gegarandeerd kapitaal bij leven dat geheel of nagenoeg geheel gelijk is aan het bedrag van de hypothecaire schuld. Bij omzetting naar een dergelijke kapitaalverzekering sluiten de criteria voor het behoud van de overgangsregimes niet goed aan op de vormgeving van de vroegere kapitaalverzekeringen met een laag verzekerd kapitaal bij leven aangevuld met winstdelingen. Dit lage verzekerde kapitaal kan daarom materieel niet worden aangemerkt als de juiste maatstaf voor de beoordeling of bij omzetting de eerbiedigende werking blijft behouden. Een redelijke wetstoepassing brengt vervolgens mee dat bij omzetting desgewenst niet het lage verzekerde kapitaal bij leven maar de overeengekomen premies de maatstaf vormen voor de toepassing van het overgangsregime.

D Tijdklemmen

D1 Werkings sfeer van de goedkeuring bij voortijdige afkoop bij echtscheiding

De goedkeuring in paragraaf 4.7 van het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen (vervallen tijdklemmen) werkt terug tot 1 januari 2013. Welke datum is relevant in situaties van echtscheiding, de datum van echtscheiding of een ander tijdstip?

Voor de toepassing van de goedkeuring is de datum van afkoop van de kapitaalverzekering relevant en niet de datum van echtscheiding. Is de datum van afkoop gelegen na 31 december 2012 dan kan de goedkeuring op de afkoop van toepassing zijn. De datum van scheiding kan al voor 31 december 2012 liggen. Van belang is of de afkoop is gedaan in verband met echtscheiding en niet een specifieke limitering in de tijd.

D2 Werkings sfeer van de goedkeuring bij voortijdige afkoop bij schuld na verkoop van de eigen woning

Bij welke resterende schulden bij verkoop van een eigen woning kan de goedkeuring in paragraaf 4.7 van het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen (vervallen tijdklemmen) van het Verzamelbesluit Kapitaalverzekeringen worden toegepast?

De goedkeuring kan worden toegepast in elke situatie in het verleden waarin bij verkoop van een eigen woning de daarop betrekking hebbende eigenwoningschuld niet volledig met de verkoopopbrengst van de woning kon worden afgelost. Daarnaast heeft overigens ook niet anderszins geheel of gedeeltelijk aflossing van die schuld tot het moment van voortijdige afkoop plaatsgevonden. Met andere woorden, de toepassing van het besluit is niet beperkt tot situaties van de formele restschuld als bedoeld in artikel 3.120a van de Wet IB 2001.

E Overgangsrecht en verhuizing (‘verhuisregeling’)

E1 Fictieve overgang van een KEW, een SEW of een BEW bij verkoop woning en tijdelijke huur

Als een eigen woning is verkocht en er niet onmiddellijk een andere eigen woning is, is geen sprake meer van een KEW, een SEW of een BEW (hierna: KEW) en gaat de kapitaalverzekering, de spaarrekening of het beleggingsrecht (hierna: kapitaalverzekering) over naar box 3. De waarde van de kapitaalverzekering wordt dan als fictieve kapitaalsuitkering aangemerkt. De belastingplichtige kan in die situatie gebruik maken van de hoge vrijstelling van het KEW-regime zonder dat er tenminste 20 jaren jaarlijks premies zijn voldaan. Ook hoeft de belastingplichtige met de kapitaalsuitkering niet zo veel mogelijk de eigenwoningschuld af te lossen. De kapitaalverzekering die tot box 3 behoort, kan vervolgens zonder belastingheffing worden afgekocht. Geldt deze systematiek ook als na verkoop van de woning slechts een korte periode een woning wordt gehuurd en daarna een andere woning wordt gekocht?

Deze systematiek geldt zonder meer op grond van de letterlijke wettekst (artikel 10bis.6, tweede lid, onderdeel a, van de Wet IB 2001). De belastingplichtige kan de kapitaalverzekering in box 3 onbelast afkopen in de periode van tijdelijke huur mits hij in die periode geen nieuwe eigen woning heeft gekocht. Het gebruikte vrijstellingsbedrag bij de fictieve overgang van box 1 naar box 3 vermindert de life-time vrijstelling van de belastingplichtige.

E2 Geen aangifte overgang van een KEW, een SEW of een KEW naar box3 gevolgd door aankoop nieuwe woning

In de periode van tijdelijke huur bedoeld in vraag 1 is het mogelijk dat de belastingplichtige de kapitaalverzekering in de box-3-periode niet afkoopt en dat de overeenkomst de vormgeving blijft houden van een KEW, een SEW of een BEW (hierna: KEW). Op grond van artikel 10bis.2, derde lid, van de Wet IB 2001 wordt de kapitaalverzekering weer aangemerkt als KEW zodra de belastingplichtige weer een andere eigen woning verwerft (‘verhuisregeling’). Dit geldt uiterlijk tot 31 december van het kalenderjaar na het jaar van verkoop van de vorige woning. In deze situatie wordt, kort samengevat, de afrekening over de KEW bij de verkoop van de vorige woning fiscaal ongedaan gemaakt. Hierbij wordt onder meer geacht geen vrijstellingsbedrag te zijn gebruikt. Is het – gezien deze verhuisregeling – noodzakelijk dat de belastingplichtige de afrekening over de waarde van de KEW in de aangifte inkomstenbelasting over het jaar van verkoop van de vorige woning opneemt als ten tijde van de aangifte vaststaat dat uiterlijk op 31 december van het volgend jaar een andere woning is gekocht en de kapitaalverzekering zal herleven als KEW?

In deze situatie kan de belastingplichtige de aangifte van de waarde van de KEW en het gebruik maken van de hoge uitkeringsvrijstelling achterwege laten mits de waarde van de KEW niet hoger is dan het vrijstellingsbedrag waarop de belastingplichtige nog recht heeft. Het fiscaal geruisloze karakter van de opvolgende handelingen staat dan op het tijdstip van doen van aangifte immers vast.

E3 Twee verhuisregelingen voor een KEW, een SEW en een BEW voor verschillende perioden

In de Wet IB 2001 zijn twee verhuisregelingen voor de KEW, de SEW en het BEW opgenomen met verschillende perioden. In artikel 10bis.2, derde lid, van de Wet IB 2001 is een periode genoemd tot het einde van het kalenderjaar dat volgt op het jaar van de verkoop van de vorige woning. Daarentegen is in artikel 10bis.6, vijfde lid, van de Wet IB 2001 ook de verhuisregeling opgenomen die gold onder het regime van de Wet IB 2001, tekst tot en met 2012. In die regeling geldt echter een periode van 3 jaren. Welke periode is in welke situaties van toepassing?

Voor situaties waarin de verkoop van de woning plaatsvindt of heeft plaatsgevonden met ingang van 2013 geldt de regeling van artikel 10bis.2, derde lid, van de Wet IB 2001. De versie van de verhuisregeling van het regime tot en met 2012 is uitsluitend opgenomen om verhuissituaties die zich hebben voorgedaan vóór 2013 blijvend te begeleiden. Zonder de bepaling van artikel 10bis.6, vijfde lid, van de Wet IB 2001, zou op dit punt een hiaat in de werking van de wetgeving naar het verleden zijn ontstaan.

E4 Geen overgangsregeling voor de verhuisregeling

Welke periode geldt als de verkoop van de vorige woning zich heeft voorgedaan vóór 2013, maar de koop van de nieuwe woning na 2012 heeft plaatsgevonden? Het gaat hier om situaties waarin tussen het tijdstip van verkoop van de vorige woning en de aankoop van de nieuwe woning na 2012 geen langere periode dan de 3 jaren heeft bestaan als beschreven in artikel 10bis.6, vijfde lid, van de Wet IB 2001.

Een specifieke overgangsbepaling voor de verhuisregeling ontbreekt voor deze situaties. Een redelijke wetstoepassing brengt echter mee dat de termijn van 3 jaren (artikel 10bis.6, vijfde lid, van de Wet IB 2001) ook mag worden toegepast als de verkoop van de woning heeft plaatsgevonden in 2010, 2011 of 2012. Op het tijdstip van verkoop van de vorige woning mochten de belastingplichtigen er op vertrouwen dat in hun situatie de toen geldende verhuisregeling van toepassing was. Dit temeer daar in artikel 10bis.6, vijfde lid, de verhuisregeling zoals die gold tot en met 2012 ongewijzigd is overgenomen.

F Overgangsrecht bij aangaan en beëindiging van fiscaal partnerschap

F1 Vervreemding van een KEW, een SEW en een BEW bij het aangaan en beëindigen van een fiscaal partnerschap met ingang van 2013

Is het mogelijk om in verband met het aangaan en beëindigen van een fiscaal partnerschap een KEW, een SEW of een BEW zonder fiscale gevolgen geheel of gedeeltelijk te vervreemden aan de partner?

De fiscale behandeling met ingang van 2013 van de KEW, SEW en BEW (hierna: KEW) in het kader van het aangaan of beëindigen van een fiscaal partnerschap is op zichzelf niet anders dan de fiscale behandeling onder de Wet IB 2001, tekst tot en met 2012. De relevante bepalingen in Hoofdstuk 10bis van de Wet IB 2001 zijn in zoverre gelijklopend aan die van de artikelen 3.116 tot en met 3.119a van de Wet IB 2001, tekst 2012. Dit betekent dat het mogelijk is om in verband met het aangaan of beëindigen van een fiscaal partnerschap een KEW geheel of gedeeltelijk te vervreemden aan de partner zonder dat daardoor sprake is van een schending van voorwaarden van het regime van de KEW die zou leiden tot een fictieve uitkering (artikel 10bis.4, derde lid, onderdeel c, en 10bis.5, vierde lid, onderdeel b, van de Wet IB 2001). Het is daarbij niet relevant of al dan niet sprake is van gemeenschap van goederen.

Voorbeeld

Op grond van de wettelijke bepalingen is het mogelijk in de veel voorkomende situatie dat na echtscheiding de ene partner de eigen woning en de bijbehorende eigenwoningschuld 'meeneemt', dat die ene partner ook de KEW van de andere partner overneemt. Deze overname van de KEW vindt fiscaal geruisloos plaats.

Deze wettelijke systematiek geldt voor alle KEW's die vallen onder het overgangsrecht van Hoofdstuk 10bis van de Wet IB 2001. Zie artikel 10bis.2 van de Wet IB 2001.

F2 Gevolgen van de vervreemding: gehele of gedeeltelijke omzetting

Welke gevolgen heeft de gehele of gedeeltelijke vervreemding van een KEW, een SEW of een BEW (hierna: KEW) in het kader van het aangaan of beëindigen van een fiscaal partnerschap voor het overgangsrecht?

Een gehele of gedeeltelijke vervreemding van de KEW in het kader van het aangaan of beëindigen van een fiscaal partnerschap heeft tot gevolg dat ook sprake is van een gehele of gedeeltelijke omzetting als bedoeld in artikel 10bis.8 van de Wet IB 2001. Op grond van deze omzettingbepaling wordt de nieuwe KEW geacht de voortzetting te zijn van de omgezette KEW. In de eerste plaats blijft hierdoor het overgangsrecht van toepassing op de nieuwe KEW. Ook heeft artikel 10bis.8 van de Wet IB 2001 tot gevolg dat het aantal jaren betaling van premie of inleg van de omgezette KEW meetelt voor de nieuwe KEW. De hoogte van de premie of de inleg van de omgezette KEW blijft voor de nieuwe KEW de maatstaf voor de toepassing van de bandbreedte-eis van de premie of inleg. Bij de gedeeltelijke vervreemding van een KEW brengt dit mee dat de desbetreffende premie of inleg naar evenredig deel voor de nieuwe KEW de maatstaf blijft voor de toekomst.

Voorbeeld

Bij echtscheiding wordt de KEW van de ene partner gesplitst en gaat deze voor de helft over naar de andere partner. Voor ieder van hen gaat de helft van de vóór de splitsing betaalde premie en de helft van de vóór de splitsing relevante bandbreedte (hoogste – laagste van de premies) gelden als maatstaf voor de toekomst. Op beide delen blijft het overgangsrecht van toepassing.

F3 Voorwaarden voor behoud overgangsrecht bij vervreemding en omzetting

Welke voorwaarden gelden bij vervreemding en omzetting in het kader van het aangaan of beëindigen van een fiscaal partnerschap om het overgangsrecht te behouden?

In de omzettingsbepaling zijn voorwaarden opgenomen voor het behoud van het overgangsrecht voor de KEW, de SEW en de BEW. Om het overgangsrecht te behouden mag bij omzetting het gegarandeerde kapitaal of de te betalen premie of inleg bij een product zonder gegarandeerd kapitaal niet worden verhoogd en mag geen verlenging van de looptijd plaatsvinden. Deze voorwaarden zijn gelijk aan de voorwaarden die zijn opgenomen in artikel 10bis.2, eerste lid, van de Wet IB 2001 voor het overgangsrecht in het algemeen. Hetgeen daarover is beschreven in onderdeel F1, is daarom van overeenkomstige toepassing op artikel 10bis.8 van de Wet IB 2001.

F4 Bestaand beleid voor het aangaan en het beëindigen van fiscaal partnerschap geldt ook vanaf 2013

Geldt het voor 2013 bestaande beleid voor het aangaan en het beëindigen van fiscaal partnerschap ook voor de periode na 2013?

De bepalingen over de KEW, de SEW en de BEW bij het aangaan en beëindigen van een fiscaal partnerschap met ingang van 2013 zijn gelijklopend aan de bepalingen van vóór 2013. Ditzelfde geldt voor het specifieke goedkeurende beleid voor het beëindigen van een fiscaal partnerschap opgenomen in het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen. Het gaat hierbij om de volgende goedkeuringen voor beëindiging van een fiscaal partnerschap:

Een overschrijding van de bandbreedte-eis als gevolg van wijziging van de verzekerde persoon heeft geen fiscale gevolgen (paragraaf 3.1.6 van het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen).

Na verdeling van een KEW over beide ex-partners hebben handelingen met het deel van de ene ex-partner geen gevolgen voor het deel van de andere ex-partner (paragraaf 5.2 van het besluit).

Een wijziging van de verzekerde persoon leidt niet tot verlies van een vorm van eerbiedigende werking als die wijziging leidt tot een hogere premiebetaling (paragraaf 7.5.2 van het besluit).

G SEW en BEW

G1 SEW met twee rekeninghouders

Kan een SEW twee rekeninghouders hebben?

Het is mogelijk om een SEW aan te houden met twee rekeninghouders door middel van een 'en/of-rekening' of een 'en/en-rekening'. Het tegoed van de rekening wordt dan fiscaal in gelijke delen toegerekend aan de rekeninghouders. (artikel 45g van het URIB 2001) Deze toerekening vindt plaats ongeacht de mate van civielrechtelijke gerechtigdheid tot de rekening. Voor ieder van de rekeninghouders geldt fiscaal dat deze zelfstandig een SEW heeft ter grootte van de helft van het tegoed van de rekening. Voor die helft kan de rekeninghouder op de contractuele einddatum – of bij eerdere beëindiging – zijn SEW-vrijstelling benutten als aan de voorwaarden daarvoor is voldaan.

G2 Verhuisregeling van toepassing op de SEW en BEW

Geldt de zogenoemde 'verhuisregeling' ook voor de SEW?

Op de SEW en BEW zijn zoveel mogelijk de bepalingen van het regime van de KEW van toepassing (artikel 10bis.7 van de Wet IB 2001). Ook de verhuisregeling van artikel 10bis.2, derde lid, en tot 2013, artikel 10bis.6, vijfde lid, van de Wet IB 2001, voor situaties waarin binnen een bepaalde tijd na de verkoop van de eigen woning weer een eigen woning wordt betrokken, geldt voor de SEW en BEW (zie onderdeel E2 en 3).

G3 Clausule voor vormgeving SEW

Hoe kan worden bereikt dat een spaarrekening wordt aangemerkt als een SEW?

Voor de vormgeving van een SEW kan gebruik worden gemaakt van de volgende of een soortgelijke clausule in de voorwaarden van de rekening: 'De rekeninghouder zal het tegoed aanwenden ter aflossing van diens eigenwoningsschuld in de zin van de Wet inkomstenbelasting 2001'. Samen met de voorwaarden voor het aantal jaren inleg op de rekening, voor de hoogte van de inleg en de looptijd van de rekening, is met een dergelijke clausule de vormgeving van de SEW voldoende bepaald.

G4 Hoogte vrijstelling bij continuering rekening van overleden partner

Welke (extra) vrijstelling komt toe aan de partner van een overleden rekeninghouder van een SEW?

Als de rekeninghouder van een SEW overlijdt, wordt diens rekening gedeblokkeerd. Als de rekening wordt gedeblokkeerd kan, als aan alle voorwaarden ter zake is voldaan, gebruik worden gemaakt van de vrijstelling van de overleden rekeninghouder.

Deze deblokkering vindt niet plaats als de echtgenoot of partner van de overledene, verzoekt om de rekening te continueren (artikel 10bis.5, vierde lid, onderdeel f, juncto onderdeel b, van de Wet IB 2001). De voortzettende rekeninghouder heeft bij een toekomstige deblokkering van de SEW recht op het bedrag van de SEW-vrijstelling die ten name van de overleden rekeninghouder had kunnen worden gebruikt op het tijdstip van diens overlijden als het verzoek tot continuering niet zou zijn gedaan. Het bedrag van die vrijstelling wordt begrensd door: de hoogte van het op het tijdstip van overlijden aanwezige tegoed op de rekening van de overledene en door het bedrag aan vrijstelling dat voor de overledene nog 'life time' resteerde, rekening houdend met eventueel eerder door deze gebruikte vrijstellingsbedragen.

G5 Deblokkeren en benutten vrijstelling eigen rekening bij overlijden partner

Kan een rekeninghouder bij overlijden van de partner de eigen sEW laten deblokkeren?

Bij overlijden van een rekeninghouder die de echtgenoot was of de partner, kan een (mede)rekeninghouder ook besluiten dat zijn eigen sEW wordt gedeblokkeerd. Hij kan dan ter zake van die deblokkering zijn eigen vrijstelling benutten (artikel 10bis.5, tweede lid, onderdeel c, van de Wet IB 2001). In die situatie hoeft niet ten minste vijftien jaren jaarlijks inleg te hebben plaatsgevonden om recht te hebben op de sEW-vrijstelling. Dan volstaat dat tot het tijdstip van overlijden de contactueel overeengekomen inleg is gedaan.

G6 Rendement sEW gelijk aan percentage hypotheekrente

Is het toegestaan dat een financiële instelling op een sEW hetzelfde rentepercentage vergoedt als het rentepercentage van de (verbonden) eigenwoninglening?

Het is fiscaal toegestaan dat een financiële instelling op een sEW een rendement geeft dat wat percentage betreft gelijk is aan het percentage van de rente die is verschuldigd op de eigenwoningschuld. In een dergelijke situatie heeft de hoogte van het rendement geen gevolgen voor de aftrekbaarheid van de betaalde rente. De rente hoeft niet gesplitst te worden op de manier als bedoeld in paragraaf 9 van het besluit eigenwoningrente (besluit van 10 juni 2010, nr. DGB2010/921). Als voorwaarde geldt hierbij dat het percentage aan te betalen hypotheekrente niet hoger is dan gebruikelijk is voor hypotheekleningen die worden gesloten zonder sEW. Een marge van 0,2% hogere hypotheekrente dan gebruikelijk is voor leningen zonder sEW, vormt in dit verband geen beletsel voor de aftrek van de rente.

